

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра підприємництва, обліку та фінансів

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова вченої ради економічного
факультету

 Наталія КИРИЧЕНКО

«27» листопада 2024 року

**ПРОГРАМА
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

освітній рівень бакалавр
(бакалавр, магістр)

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація
(освітньо-професійна програма) «Фінанси, банківська справа та страхування»

факультет економічний
(назва факультету)

Програма для проведення атестаційного екзамену
(назва навчальної дисципліни)
здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за
освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та
страхування», спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Розробники:

*Алла Карнаушенко, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів, к.е.н.,
доцент*

*Тетяна Повод, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів, к.е.н.,
доцент*

*Віра Савченко, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів, к.е.н.,
професор*

Програму схвалено на засіданні кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Протокол № 4 від «26» листопада 2024 року

Схвалено методичною комісією економічного факультету
Протокол № 4 від «27» листопада 2024 року

Затверджено на Вченій раді економічного факультету _____
Протокол № 4 від «27» листопада 2024 року

© Алла КАРНАУШЕНКО, 2024 рік
© Тетяна ПОВОД, 2024 рік
© Віра САВЧЕНКО, 2024 рік

ВСТУП

Атестація випускників освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування проводиться у формі Атестаційного екзамену. Завершується навчання видачею документу встановленого зразка про присудження здобувачу вищої освіти ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр фінансів, банківської справи та страхування.

Атестація здобувачів вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування першого (бакалаврського) рівня здійснюється згідно діючих нормативних документів Херсонського державного аграрно-економічного університету:

- 1) Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційних комісій (2023 р.);
- 2) Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин (2021 р.).
- 3) Кодекс академічної доброчесності (2020 р.).

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Структура білету. Екзаменаційне завдання складається з 50 тестових завдань, правильне виконання яких дає змогу перевірити рівень засвоєння здобувачами вищої освіти компетентностей та програмних результатів передбачених освітньою програмою «Фінанси, банківська справа та страхування». Серед них – 20 закритих тестів з блоку А (одновибіркові тести), 20 відкритих тестів з блоку Б (багатовибіркові тести) та 10 завдань блоку В (практичні завдання).

Атестаційний екзамен складається з наступних освітніх компонентів:

- ОК 22 Фінанси
- ОК 26 Банківська справа
- ОК 33 Страхування
- ОК 35 Фінансовий ринок

Порядок проведення фахового вступного іспиту:

1. Тривалість проведення Атестаційного екзамену он-лайн – 180 хв.
2. Під час проведення Атестаційного екзамену не дозволяється користуватися електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями та іншими матеріалами.
3. Під час Атестаційного екзамену слід користуватися ручкою з синіми чорнилами.
4. Оцінювання результатів Атестаційного екзамену проводиться за визначеними критеріями.

Складання Атестаційного екзамену за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» передбачає демонстрацію здобувачами таких компетенцій:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК03. Здатність планувати та управляти часом. ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК12 Здатність працювати автономно.
Фахові (спеціальні) компетентності (СК)	СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки та фінансів за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища. СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури, зокрема в аграрній сфері. СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання (зокрема фінанси аграрних підприємств), фінанси домогосподарств, фінансові (фондові) ринки, банківська система та страхування). СК04. Здатність застосовувати фінансові технології, економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач. СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фінансового регулювання та регулювання фінансового (фондового) ринку. СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність, зокрема підприємств аграрної сфери. СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації. СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення. СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.
Програмні результати навчання	ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних та фінансових систем. ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем. ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури. ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч.

	<p>бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання (зокрема і аграрних підприємств), фінансів домогосподарств, фінансових (фондових) ринків, банківської системи та страхування.</p> <p>ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові (фондові) ринки, банківська система та страхування).</p> <p>ПР06. Застосовувати відповідні фінансові технології, економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.</p> <p>ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність (зокрема підприємств аграрної сфери) та правильно інтерпретувати отриману інформацію.</p> <p>ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан сучасних фінансових систем.</p> <p>ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p> <p>ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.</p> <p>ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.</p> <p>ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.</p> <p>ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.</p> <p>ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.</p>
--	---

Практична підготовка осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними вищими навчальними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку. Практика може проводитись як в офф-лайн, так і в он-лайн форматі (за умови відкритого доступу до всіх необхідних даних підприємства для здобувачів).

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН «ФІНАНСИ»

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

Предмет фінансової науки. Виокремлення фінансової науки в самостійний напрямок фінансових досліджень. Формування фінансової теорії. Категоріальний і понятійний апарат у фінансовій науці. Вихідні, прості та складні фінансові категорії. Функції фінансів як відображення їх сутності і суспільного призначення. Фінанси і фінансова система як об'єктивно існуюча реальність, підсистема економічного базису. Структура фінансової системи України. Організаційно-правові основи побудови і функціонування фінансової системи. Фінансові ресурси держави, джерела і методи їх формування. Роль фінансів в ринковій економіці.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

Зародження фінансових відносин в надрах рабовласницького суспільства, їх обумовленість натуральним господарством. Вплив товарно-грошових відносин на розвиток фінансів. Управління фінансами в Римській імперії. Вплив доходів у грошовій формі на розпад рабовласницьких відносин. Доходи і видатки феодального суспільства. Особливості фінансів феодального міста та їх вплив на розвиток державних фінансів. Формування фінансів міст як системи грошового господарства. Роль грошових податків у розвитку виробництва та обміну і переході до ринкових відносин. Нагромадження і концентрація капіталу у буржуазії.

Тема 3 . Становлення та розвиток фінансової науки

Концепції державних фінансів у фундаментальних економічних теоріях. Попередники англійської класичної політекономії. Фінансові концепції англійської класичної політекономії (В. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо). Історична школа Німеччини, її фінансові теорії. Маржиналізм і його вплив на розвиток фінансової науки. Концепція державних фінансів англійського економіста Дж. Кейнса. Неокласичні теорії державних фінансів. Протистояння кейнсіанству. Монетаризм і пріоритет грошової політики. Неолібералізм, його фінансові пріоритети. Фінансові концепції в парадигмі «асиметричної інформації». Інституціоналізм. Історія української фінансової думки. Новітні уявлення вітчизняних учених про розвиток фінансової науки.

Тема 4. Фінансове право і фінансова політика

Об'єктивна необхідність створення правового поля для функціонування фінансових відносин. Набуття фінансовими відносинами правової форми. Фінансове право, його суть, зміст, форми реалізації. Роль бюджетного, податкового, біржового та митного права у правовому регламентуванні фінансових відносин. Джерела фінансового права. Фінансова політика як система заходів регулювання фінансових відносин і забезпечення розв'язання економічних і соціальних проблем суспільного розвитку. Сутність, типи, види та напрями фінансової політики. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Складові фінансової політики держави. Фінансова політика суб'єктів господарювання як цілеспрямована діяльність фінансових менеджерів з метою досягнення поставлених цілей у бізнесі. Забезпечення реалізації фінансової політики. Дієздатність та ефективність фінансової політики.

Тема 5. Податки. Податкова політика

Історична ретроспектива розвитку податків як невід'ємного елемента суверенітету держави. Економічна сутність податків. Податки як вихідна категорія державних фінансів. Характерні ознаки податків як обов'язкових платежів. Функції оподаткування. Елементи податку, їх характеристика. Класифікація податків та її ознаки. Види податків. Принципи побудови податкової системи. Сутність податкової політики та напрями її проведення. Історичний аспект розвитку податкової політики держави. Критерії формування податкової політики в правовій державі.

Тема 6. Бюджет. Бюджетна система.

Зміст і склад державних фінансів. Державні доходи і державні видатки. Сутність, призначення та роль бюджету держави. Функції бюджету. Бюджет як основний фінансовий план держави, його правовий статус. Бюджетний устрій. Складові бюджетної системи та принципи її побудови. Бюджетний процес. Доходи державного бюджету, їх склад, структура та економічна класифікація. Склад і структура видатків державного бюджету, їх класифікація. Форми міжбюджетних взаємовідносин. Регулювання міжбюджетних відносин. Державний борг, причини його виникнення і зростання. Види державного боргу. Управління державним боргом країни. Джерела погашення державного боргу.

Тема 7. Державний кредит

Державний кредит як фінансова категорія, його економічна сутність, призначення і роль. Функції державного кредиту. Внутрішні державні запозичення, їх форми. Класифікація державних позик. Зовнішні державні

запозичення, їх ефективність. Напрями використання коштів, отриманих від державних запозичень.

Тема 8. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

Сутність місцевих фінансів, їх необхідність і призначення. Складові місцевих фінансів. Доходи і видатки місцевих бюджетів, їх склад і структура. Фінансове вирівнювання, його сутність і роль у збалансуванні місцевих бюджетів. Інструменти фінансового вирівнювання. Бюджетний федералізм як специфічна форма побудови й організації міжбюджетних взаємовідносин. Моделі бюджетного федералізму.

Тема 9. Соціальні позабюджетні фонди

Сутність і призначення соціальних позабюджетних фондів. Класифікація фондів цільового призначення. Система фондів державного соціального страхування, джерела формування та напрями використання їх коштів. Державні соціальні позабюджетні фонди України, види, розміри та методика нарахування внесків до них.

Тема 10. Фінанси суб'єктів господарювання

Економічна сутність і особливості фінансів суб'єктів господарювання. Функції фінансів суб'єктів господарювання. Вплив організаційно-правових форм підприємництва на формування фінансових ресурсів і капіталу суб'єктів господарювання, на управління їх фінансовою діяльністю. Джерела фінансування капіталу підприємства. Структура активного капіталу. Пасивний капітал і його склад. Фінансові ресурси суб'єктів господарювання, їх склад і характеристика. Доходи і витрати суб'єктів господарювання, їх класифікація. Фінансові результати та фактори, що впливають на них.

Тема 11. Фінанси домогосподарств

Сутність і сфера функціонування фінансів домогосподарств. Джерела і форми доходів домогосподарств. Соціальна політика держави та її вплив на доходи домогосподарств. Витрати бюджету домогосподарств, їх класифікація. Інвестиційна діяльність та формування інвестиційного портфеля домогосподарств. Необхідні передумови активізації ролі домогосподарств на фінансовому ринку України.

Тема 12. Страхування. Страховий ринок.

Сутність і особливості страхування в системі фінансових відносин. Функції страхування. Класифікація страхування. Форми організації фондів страхового захисту. Страховий ринок України: поняття, суб'єкти, інфраструктура. Зарубіжна практика страхування.

Тема 13. Фінансовий ринок

Економічна сутність і призначення фінансового ринку. Функції фінансового ринку. Складові фінансового ринку, їх характеристика. Класифікація фінансових ринків. Інструменти фінансового ринку. Цінні папери, їх економічна та юридична сутність. Класифікація цінних паперів. Професійні учасники ринку цінних паперів, їх функції. Ринок фінансових послуг, його сегментарна структура. Проблематика функціонування фінансового ринку в Україні.

Тема 14. Міжнародні фінанси

Сутність міжнародних фінансів та їх роль у сучасній світовій економіці. Світові фінансові ринки. Міжнародна валютна система та її особливості. Валютний ринок і валютний курс. Міжнародний кредитний ринок. Міжнародний ринок цінних паперів. Міжнародні ринки золота. Міжнародні розрахунки та операції валютного ринку. Міжнародні валютні системи. Міжнародне подвійне оподаткування. Організація проведення фінансових операцій в особливих зонах. Міжнародні фінансові інститути, їх функції і вплив на національні економіки та фінансові системи. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями та перспективи його розвитку.

Тема 15. Фінанси Європейського Союзу

Створення західноєвропейської наднаціональної фінансової системи, її регулювання. Бюджет ЄС, його призначення. Особливості організації бюджетного процесу. Вплив економічної, соціальної і регіональної політики ЄС на структуру бюджетних видатків. Створення і регулювання єдиного ринку капіталів в ЄС. Державний кредит в ЄС. Фінансові проблеми ЄС.

Список рекомендованої літератури

1. Венгер В. В. Фінанси : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 432 с.
2. Лютий І.О. Фінанси : підручник. Київ : Ліра-К, 2020. 732 с.
3. Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с.

4. Фінанси: Навчально-методичний посібник для проведення лекційних, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Фінанси» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»; 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2020. 254 с. <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a5a14b2-e912-4739-9d6e-0f139992ca31/content>
5. Бюджетна система : підручник / за ред. д. е. н., професора В. Г. Дем'янишина, д. е. н., професора О. П. Кириленко та д. е. н., професора З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
6. Фінанси : навчальний посібник / О. В. Гаврильченко, О. П., Полтініна, О. Є. Найденко та ін. ; за заг. ред. І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 342 с.
7. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 368 с.
8. Бюджетна система : підручник / за ред. д. е. н., професора В. Г. Дем'янишина, д. е. н., професора О. П. Кириленко та д. е. н., професора З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
9. Бюджетна система України: навчальний посібник в схемах і таблицях / С. В. Качула, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Добровольська О.В., Л. І. Катан. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
10. Бюджетна система: тенденції розвитку / В.М. Мазярчук та ін.; під ред. В.М. Мазярчука. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 384 с.
11. Гордей О. Д., Биховченко В. П., Ковальчук А. М. Державні цільові фонди : навч. посіб. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 349 с.
12. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник. Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. 409 с.
13. Грінько І. М. Міжнародні фінанси : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 109 с.
14. Гудзь Ю.Ф. Конспект лекцій з дисципліни «Грошово-кредитні системи зарубіжних країн»: для студ. ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. Унт економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Кривий Ріг. 2020. 241 с.
15. Дослідження грошово-кредитного ринку : навчальний посібник / І. В. Белова. Суми : Сумський державний університет, 2020. 147 с.
16. Зубченко В. В, Гутко Л. М. Фінанси підприємств. Біла церква: БНАУ, 2020. 106 с.
17. Іванчук Н. В. Гроші і кредит: навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
18. Квасницька Р. С., Донецько І. О. Соціальне страхування : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друкарня "Рута", 2019. 355 с.
19. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами : підручник. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. 497 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКА СПРАВА»

Тема 1. Сутність банківської справи та її розвиток

Основні етапи еволюції банківської справи. Зародження банківництва. Виникнення державних банків. Виникнення емісійних банків та спеціалізації банківських установ. Розширення повноважень банків. Банки як фінансові посередники. Банківська система України

Тема 2. Створення банку та організація його діяльності

Сутність та основні принципи діяльності банківської установи. Види банків, їх операції та функції. Порядок реєстрації банку. Ліцензування банківської діяльності. Організаційна структура та управління банком. Сутність та основні принципи діяльності банківської установи.

Тема 3. Формування ресурсів банку

Загальна характеристика ресурсів банку. Власний капітал банку, його структура і порядок формування. Порядок формування депозитних ресурсів банку. Запозичений капітал банку.

Тема 4. Особливості проведення активних операцій банків

Активи банку та активні операції: призначення, відмінності, класифікація. Кредитні операції: ознаки, особливості, види. Інвестиційна діяльність банків: операції з цінними паперами та інвестиційне кредитування

Тема 5. Депозитні операції банків

Характеристика основних видів банківських депозитів. Договірне регулювання вкладних (депозитних) операцій банку. Випуск, оформлення та розміщення ощадних сертифікатів. Повернення банками грошових коштів за договорами банківського вкладу

Тема 6. Кредитні та інвестиційні операції банків

Сутність, форми і види кредиту. Принципи кредитування. Етапи процесу кредитування. Форми забезпечення кредитів. Довгострокове кредитування як форма участі банку в інвестиційному процесі. Поняття та види банківських інвестицій

Тема 7. Операції банків з цінними паперами

Діяльність банків на ринку цінних паперів. Емісійні операції банків. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Професійна діяльність банків на ринку цінних паперів

Тема 8. Розрахунково-касові операції банків

Загальні основи організації безготівкових розрахунків. Форми безготівкових розрахунків та їх характеристика. Розрахунки з використанням

пластикових карток. Касові операції банку. Міжбанківські розрахунки

Тема 9. Нетрадиційні банківські операції та послуги

Загальна характеристика та види нетрадиційних банківських операцій та послуг. Лізингові операції. Банківські гарантії та поручительства. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги. Факторинг та форфейтинг.

Тема 10. Банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності

Правові та теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності банків в Україні. Форми та методи фінансування банками експортно-імпортних угод. Специфіка операцій банків в іноземній валюті. Фінансування банками зовнішньоекономічної діяльності. Випадки, в яких у зовнішньоекономічному фінансуванні застосовуються кредитні лінії і компенсаційні угоди.

Тема 11. Функціонування банківської системи на етапі глобалізації фінансових відносин

Банківська система в умовах інтернаціоналізації та фінансової глобалізації. Міжнародна банківська діяльність: суть, суб'єкти, європейський досвід. Наслідки впливу глобалізації та міжнародної фінансової інтеграції для вітчизняної банківської системи. Зміни, які відбулись із банківськими системами розвинених країн в процесі глобалізації.

Тема 12. Банківський маркетинг

Роль маркетингу в функціонуванні банків. Процес розробки стратегії банківського маркетингу. Механізм реалізації стратегії банківського маркетингу.

Тема 13. Банківський менеджмент

Основи менеджменту в банку. Функції та елементи фінансового менеджменту в банку. Методи управління активами та пасивами банку. Управління банківськими ризиками.

Тема 14. Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва в Україні

Міжнародний валютний фонд і його діяльність в Україні. Світовий банк, його організаційна структура та функції. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Європейський банк реконструкції та розвитку, його призначення. Банк міжнародних розрахунків, його призначення та функції.

Список рекомендованої літератури

1. Стечишин Т. Б. Луців Б. Л. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 404 с.
2. Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. Банківська справа: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 403 с.

3. Гроші та кредит : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 892 с.
4. Стойло О. Я. Банківські операції : практ. посіб. Житомир, нац. агроєкол. ун-т. - Житомир : ЖНАЕУ, 2016. 127 с.
5. Катан Л. І., Демчук Н. І., Бабенко-Левада В. Г. Банківська система / навч. посіб. / за ред. І.М.Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 444 с.
6. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво : теорія і практика: навч. посіб. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
7. Банківські операції : підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. 2-ге вид. випр. і доповн. Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2013. 688 с.
8. Банківська справа : навч. посіб. / О. М. Колодізев, О. М. Рац, С. М. Киркач, К. М. Азізова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 348 с.
9. Банківська система : навч. посіб. / [Н. С. Ситник, А. В. Стасишин, Н. З. Блащук-Девяткіна та ін.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
10. Ушакова О. А. Банківські операції : навч. посіб. / О. А. Ушакова. – Рівне : НУВГП, 2021. – 226 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХУВАННЯ»

ТЕМА 1. ВСТУП ДО СТРАХУВАННЯ

1. Зміст поняття “страхування”. 2. Історія розвитку страхування. 3. Роль страхування в сучасному житті

ТЕМА 2. СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ СТРАХУВАННЯ

1. Необхідність і форми страхового захисту. 2. Функції страхування. 3. Принципи страхування.

ТЕМА 3. КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ

1. Класифікація за критеріями страхування. 2. Класифікація за ознаками страхування. 3. Обов’язкове та добровільне страхування.

ТЕМА 4. СТРАХОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

1. Поняття й основні характеристики ризику. Ознаки страхового ризику. 2. Характеристика ризиків у страховій діяльності. 3. Управління страховими ризиками (ризик-менеджмент у страхуванні)

ТЕМА 5. СТРАХОВИЙ РИНОК

1. Загальна характеристика страхового ринку. 2. Структура страхового ринку. 3. Інфраструктура страхового ринку. 4. Страхові посередники. 5. Об’єднання страховиків та учасників страхового ринку

ТЕМА 6. СТРАХОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Порядок укладання й ведення договору страхування. 2. Системи страхової відповідальності. 3. Структура та органи управління страховою організацією.

ТЕМА 7. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРАХУНКУ ТАРИФНИХ СТАВОК

1. Сутність та призначення актуарних розрахунків. 2. Показники страхової статистики. 3. Тарифна ставка: структура та методика розрахунку.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Основи регулювання страхової діяльності. 2. Завдання та функції державного нагляду за страховою діяльністю в Україні. 3. Порядок реєстрації, ліцензування, реорганізації й ліквідації страхової компанії.

ТЕМА 9. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ

1. Економічний зміст і класифікація особистого страхування. 2. Страхування від нещасних випадків. 3. Медичне страхування. 4. Страхування життя.

ТЕМА 10. СТРАХУВАННЯ МАЙНА

1. Загальні положення майнового страхування. 2. Страхування майна юридичних осіб. 3. Страхування майна фізичних осіб. 4. Страхування транспортних засобів і вантажів.

ТЕМА 11. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

1. Загальні положення страхування відповідальності. 2. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. 3. Функції Моторного (транспортного) страхового бюро України. 4. Міжнародна система «Зелена картка». 5. Страхування інших видів відповідальності

ТЕМА 12. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА СПІВСТРАХУВАННЯ

1. Необхідність, сутність і принципи перестрахування. 2. Методи перестрахування, їх характеристика. 3. Пропорційна форма перестрахування. Види договорів пропорційного перестрахування. 4. Непропорційна форма перестрахування. Види договорів непропорційного перестрахування. 5. Співстрахування й механізм його застосування.

ТЕМА 13. ДОХОДИ, ВИТРАТИ Й ПРИБУТОК СТРАХОВИКА

1. Характеристика доходів страхових компаній. 2. Характеристика видатків страхових компаній. 3. Формування фінансових результатів страховика

ТЕМА 14. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1. Поняття фінансової надійності страховика. 2. Умови забезпечення платоспроможності страховика. 3. Страхові резерви й порядок їх формування. 4. Оцінювання фінансового стану страховика

ТЕМА 15. ОСОБЛИВІ ВИДИ СТРАХУВАННЯ

1. Туристичне страхування. 2. Сільськогосподарське страхування. 3. Кіберстрахування. 4. Інші види страхування.

ТЕМА 16. МІЖНАРОДНИЙ СТРАХОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО СТРАХОВІ ІНСТИТУТИ

1. Система міжнародного страхування як основа управління світовими ризиками.
2. Поняття міжнародного страхового ринку та його особливості.
3. Структура міжнародного страхового ринку та його інститути.
4. Сутність і базові складові кількісного і регіонального аналізу міжнародного страхового ринку.

ТЕМА 17. СТРАХОВІ РИНКИ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

1. Північноамериканський страховий ринок: структура і особливості функціонування.
2. Європейський страховий ринок: інститути страхових ринків Великобританії, Франції, Німеччини та особливості їх функціонування.
3. Азійський страховий ринок та особливості його функціонування.

ТЕМА 18. ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТІВ МІЖНАРОДНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

1. Недоліки сучасних систем міжнародного страхування.
2. Злочини на міжнародному страховому ринку.
3. Міжнародний досвід боротьби з шахрайством на міжнародному страховому ринку.
4. Оцінка умов, тенденцій та перспектив розвитку міжнародного страхового ринку та його інституційної структури на сучасному етапі.

Список рекомендованої літератури

1. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: <http://surl.li/albiy>
2. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с. URL: <http://surl.li/qgxyk>
3. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 328 с. URL: <http://surl.li/djrcd>
4. Страхування : практикум / укл. Брязкало А.Є., Гладчук О.М. Кучерівська С.С. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2020. 152с. URL: <http://surl.li/sbjeu>
5. Русул Л.В., Федашин М.П., Лаврук Н.А. Страхування: від теорії до практики: навч.посіб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю.Федьковича, 2018. 288с. URL: <http://surl.li/qgxta>
6. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с. (Серія «Бізнес. Економіка. Фінанси») URL: <http://surl.li/sbjgm>
7. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посібн. Харків: ХНАУ, 2020. 252 с. URL: <http://surl.li/hlqbx>
8. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. К:

Каравела, 2019. 512 с. URL: <http://surl.li/mndpl>

9. Криленко В.І., Рудь І.Ю. Страхування: Навчальний посібник. Миколаїв, 2019. 260с. URL: <http://surl.li/sbjiv>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

Тема 1. ФІНАНСОВИЙ РИНОК: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

Фінансовий ринок та його сутність. Роль і місце фінансового ринку в економічній системі. Основні економічні суб'єкти фінансового ринку: домогосподарства, держава, підприємства, іноземний сектор. Структура фінансового ринку: фондовий ринок, грошовий ринок, ринок банківських позичок. Заощадження та інвестиції. Рух фінансових потоків в економіці. Формування нагромадження капіталу. Попит і пропозиція на фінансовому ринку та фактори, що на них впливають. Фінансові інструменти та їх різновиди. Класифікація фінансових інструментів. Функціональна та інституціональна структури фінансового ринку. Функції фінансового ринку. Забезпечення руху фінансових потоків, переливу вільних фінансових фондів (заощаджень) в інвестиції. Внутрішньогалузевий, міжгалузевий та міжнародний рух фінансових потоків. Напрями розвитку фінансового ринку України у контексті реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2030 року.

Тема 2. РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Законодавче регулювання та державне управління процесами на фінансовому ринку. Основи правового регулювання фінансового ринку в Україні. Законодавство з питань регулювання фінансового ринку в Україні: концепція розвитку фінансового ринку, принципи обігу цінних паперів, захист прав інвесторів, формування і розвиток інфраструктури фінансового ринку. 8 Правове регулювання фондового ринку в Україні. Стратегія розвитку фондового ринку. Права та обов'язки інституціональних інвесторів. Захист прав емітентів і інвесторів. Правові основи розвитку грошового ринку і ринку банківських позичок. Особливості формування нормативної бази грошового ринку і ринку банківських позичок. Правові норми захисту майнових прав інвестора на грошовому ринку. Саморегулюючі організації, їх функції та значення для розвитку фінансового ринку. Органи контролю та нагляду на фінансовому ринку. Контрольні функції Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Тема 3. ІНФРАСТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Інфраструктура та її склад. Мета інфраструктури фінансового ринку. Складові елементи інфраструктури фінансового ринку. Ступінь розвитку фінансового ринку. Класифікація фінансового посередництва. Функції фінансових

посередників. Основні завдання посередників на фінансовому ринку. Банківські посередники. Структура банківського посередництва України. Небанківські фінансово-кредитні інститути. Контрактні фінансові інститути

Тема 4. ДОХІДНІСТЬ, РИЗИК ТА ЦІНА КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Сутність ризику та причини його виникнення. Поняття і класифікація фінансових ризиків. Методи і оцінка ризику на фінансовому ринку. Методи управління фінансовими ризиками. Ризик і доходність цінних паперів. Розвиток теорій ризику. Причини появи та розвитку теорій ризику. Теорія Г. Марковіца – вибір раціонального (ефективного) портфелю що забезпечує отримання очікуваного доходу за мінімального ризику. Виокремлення з обігу цінних паперів цінного паперу без ризику. Теорія У. Шарпа. Ризик систематичний і несистематичний. Ефективний портфель – ринковий. Модель оцінки капітальних активів та її фінансове значення. Можливості застосування моделі оцінки капітальних активів в Україні. Модель арбітражного ціноутворення. Теорія ефективного ціноутворення Ю. Фама. Сучасна критика теорії.

Тема 5. ГРОШОВО – КРЕДИТНИЙ РИНОК

Грошово-кредитний ринок як складова фінансового ринку. Функції грошового-кредитного ринку. Суб'єкти грошового-кредитного ринку. Інструменти грошового-кредитного ринку. Попит та пропозиція на грошовому ринку. Установлення цін на грошово-кредитному ринку. Роль Національного банку України як регулятора грошового ринку. Структура грошово-кредитного ринку. Обліковий ринок, його суть і роль. Інструменти облікового ринку, їх види і характеристика. Поняття векселя, його призначення. Класифікація векселів. Прості векселі, їх характеристика. Переказні векселі: поняття, суб'єкти, особливості їх функціонування. Інкасування векселів. Акцепт і аваль векселів. Оплата і протест векселів. Операції з векселями. Депозитні операції банків. Види вкладів, їх характеристика. Міжбанківський ринок: поняття, роль. Міжбанківські депозити: поняття, механізм залучення. Суть і види міжбанківських кредитів, особливості їх надання. Економічний зміст операцій рефінансування Національного банку України. Види кредитів рефінансування НБУ.

Тема 6. ВАЛЮТНИЙ РИНОК

Економічний зміст валютного ринку. Призначення та організаційна форма валютного ринку. Спеціальні інститути та механізмів валютного ринку. Об'єкти купівлі-продажу на валютному ринку. Суб'єкти валютного ринку. Провідне місце банків серед посередників валютного ринку. Попит і пропозиція на валютному ринку. Валютний курс. Міжбанківський валютний ринок. Класифікація валютного ринку. Функції та операції валютного ринку. Валютні операції, їх класифікація. Касові операції на валютному ринку. Операції спот, форвардні операції, ф'ючерсні операції, опціонні операції валютного ринку. Валютний арбітраж. Прискорений розвиток валютного ринку - одне з актуальних завдань України. Ключові чинники впливу на валютний курс. Платіжний баланс

країни, його стан та динаміка. Особливості валютного регулювання в Україні в умовах війни.

Тема 7. ФОНДОВИЙ РИНОК

Значення розвитку фондового ринку для процесу нагромадження капіталу. Особливість фондового ринку, його суб'єкти. Функції фондового ринку. Рух довгострокових фінансових фондів. Особливості розвитку фондового ринку в Україні. Інструменти фондового ринку: облігації та акції як класичні інструменти ринку капіталів, розвиток похідних цінних паперів. Первинний ринок: сутність призначення. Вторинний ринок. Забезпечення ліквідності ЦП. Біржовий ринок та його зв'язок з фондовою біржею. Позабіржовий ринок: операції з ЦП поза біржею. Роль РЦП як регулятора стихійних процесів в ринковій економіці. Цінні папери як інструменти фондового ринку. Класифікація цінних паперів. Значення кредитного ринку. Види та класифікація кредитних послуг. Схеми надання позик. Кредитна лінія, стандартні позики, субстандартні позики, забезпечені (ломбардні) позики, незабезпечені позики. Іпотечне кредитування. Інвестиційне кредитування. Відновлення фондового ринку.

Тема 8. РИНОК ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Причини появи та розвитку ринку похідних фінансових інструментів. Сутність та види опціонних контрактів: довгий опціон кол, короткий опціон кол, довгий опціон пут, короткий опціон пут. Права та обов'язки продавця та покупця опціонного контракту. Результати угод для кожної зі сторін. Прості та складні опціонні стратегії на фондовому ринку. Опис опціонних стратегій: стелаж, стріп, стреп, спред (у різних комбінаціях). Форвардні контракти та їх особливості. Обов'язки продавця та покупця контракту. Види форвардних контрактів. Результати угод для кожної зі сторін. Ф'ючерсні контракти, їх значення, види. Обов'язки сторін. Роль кліринго-розрахункової палати біржі. Результати угод для кожної зі сторін. Своп-контракти, їх види та особливості використання. Поняття варантів, їх призначення. Інвестиційні якості похідних та структурованих похідних фінансових інструментів. Визначення дохідності похідних та структурованих фінансових інструментів.

Тема 9. СТРАХОВИЙ РИНОК

Страхові компанії на фінансовому ринку. Страхові резерви і основні напрямки та інструменти їх розміщення на фінансовому ринку. Недержавні пенсійні фонди, їх фінансові активи і розміщення. Інвестиційний капітал страхових компаній в Україні. Страхові резерви і можливості їх інвестування. Структура інвестиційного портфеля українських страховиків. Зв'язок страхового сегменту з іншими сегментами фінансового ринку.

Тема 10. РИНОК ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

Значення і роль золота у міжнародній валютній системі. Сутність, класифікація та особливості функціонування ринку дорогоцінних металів. Характеристика

операцій із золотом та особливості проведення «золотих» аукціонів. Ринок банківських металів в Україні

Тема 11. РИНОК НЕРУХОМОСТІ ТА ЗЕМЛІ

Ринок нерухомого майна. Ринок землі у структурі ринку нерухомості. Зарубіжний досвід становлення та функціонування ринку землі та українські особливості. Формування ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні: сучасний стан та перспективи.

Тема 12. МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Світовий фінансовий ринок, його структура та суб'єкти. Світові фінансові потоки та світові фінансові центри. Фінансові інструменти міжнародного фінансового ринку. Міжнародні фінансові організації.

Список рекомендованої літератури

1. Алескерова Ю.В. Фінансовий ринок: підручн. Хмельницький, 2019. 324 с.
2. Онишко Св.В., Онишко С. В., Новицький В. А. Регулювання фінансових ринків в умовах глобалізації ≈ Regulation of financial markets under globalization : навч. посібн. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 306 с.
3. Ринок фінансових послуг: підручн. / Приказюк Н.В., Лютий І.О., Пікус Р.В., Рожко О.Д. та ін.; за ред. Н.В. Приказюк. Київ : ФОП Ямчинський О.В., 2019. 757 с.
4. Фінансовий ринок : підручник: у 2 т. / Коваленко Ю.М., Ковернінська Ю.В., Онишко С.В., Кужелєв М.О. та ін.; кер. авт.. кол. і наук. ред. Ю.М. Коваленко. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 830 с.
5. Фінансовий ринок: навч. посібн. / Арутюнян С. С., Добриніна Л.В. та ін.; за заг. ред. Арутюнян С.С. Київ : Гуляєва В.М., 2018. 484 с.
6. Фінансовий ринок: навч. посібн. / Н. В. Трусова, С. А. Нестеренко, І. Є. Якушева та ін. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 236 с.
- Інноватика на фінансових ринках: монографія / за науковою ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 466 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 110).
5. Коваленко Ю. М. Економіка фінансового сектору: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 320 с.
6. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами: підруч.: у 2-х ч. Ірпінь: ДФСУ, 2019. Ч. 1. 498 с.; Ч. 2. 442 с.
7. Козій Н. С., Синиця О. О. Інфраструктура фінансового ринку України в умовах цифрової економіки. Економічний простір. 2020. №154. С. 156-160.

КРИТЕРІЙ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Оцінювання знань випускників ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» здійснюється за шкалою від 0 до 100 балів. Мінімальний бал становить – 60. Блок А складається з одновибіркових тестових завдань. Блок Б включає багатовибіркові тестові завдання. Блок В – практичні завдання.

Рівень знань	Кількість вірних відповідей	Рейтингові бали
Блок А одновибіркові тести (1 бали за 1 вірну відповідь, мах=20 балів)	1.	1
	2.	2
	3.	3
	4.	4
	5.	5
	6.	6
	7.	7
	8.	8
	9.	9
	10.	10
	11.	11
	12.	12
	13.	13
	14.	14
	15.	15
	16.	16
	17.	17
	18.	18
	19.	19
	20.	20
Блок Б багатовибіркові тести (2,5 балів за 1 вірну відповідь, мах=50 балів)	21.	22,5
	22.	25
	23.	27,5
	24.	30
	25.	32,5
	26.	35
	27.	37,5
	28.	40
	29.	42,5
	30.	45
	31.	47,5
	32.	50
	33.	52,5
	34.	55
	35.	57,5
	36.	60
	37.	62,5
	38.	65
	39.	67,5
	40.	70
Блок В практичні завдання (3 балів за 1 вірну відповідь, мах=30 балів)	41.	73
	42.	76
	43.	79
	44.	82
	45.	85
	46.	88
	47.	91
	48.	94
	49.	97
	50.	100

**ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

100-бальна шкала	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
74-81	C	
64-73	D	Задовільно
60-63	E	
35-59	FX	Незадовільно
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)